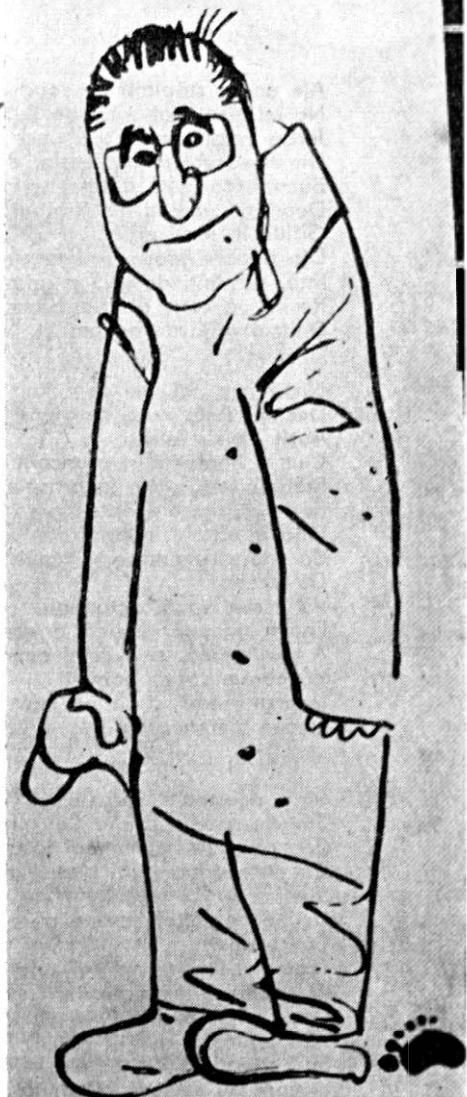

BERTOLT BRECHT
CUVINT
UNOR ACTORI-MUNCITORI
DANEZI

Despre arta de a observa

Caricatură de Andrzej Stopka

Ați venit să jucați teatru, dar să zicem
Că veți fi întrebați: ce-i asta?
Ați venit să vă arătați oamenilor
Cu tot ce știți, să fiți așadar expuși
Ca o curiozitate.
Iar oamenii, așa nădăjduiți voi,
Vă vor aplauda, tiriți de voi,
Din lumea lor prea strimă, în largul vostru, și
Savurind pe rind, de asemenea,
Amețeala înaltului povirniș și pasiunile
În intensitatea lor maximă.
Ci iată-acum că sînteți întrebați: ce-i asta ?

Aici anume, pe băncile joase
Ale spectatorilor voștri, s-a iscat o ceartă: stăruitor
Pretind unii că în nici un caz
Nu ați trebui să vă arătați doar pe voi, ci
Lumea. Ce folos tragem, zic ei,
Să tot avem parte de a vedea cum cel de colo
Știe să fie trist, iar cea de dincolo, nesimțitoare sau
Ce rege rău poate fi în stare să redea cel din fund ? Ce înseamnă
Această neconținută expunere de grimase și aflare în treabă

Ale unora stăpiniți de soartă ?
Ne înfățișați tot soiul de jertfe și vă prefaceți a fi
Jertfe neajutorate ale unor forțe străni și ale propriilor voastre porniri
Din nevăzute miini, le sînt deodată zvirlite, precum ciinilor,
Bucurii, ca niște fărime, și tot așa,
Deodată, venind din înalturi, li se încolăcesc șerpește
Grijile în jurul grumajilor. Noi însă, spectatorii
Din băncile joase, ședem cu privirea de sticlă și ne holbăm,
Iată, stăpiniți de voi, la grimasele și convulsiiile voastre,
Resimțind ceva dintr-o bucurie dăruită și
Dintr-o grijă de nedomolit.

Nu, zicem noi, cei nemulțumiți, din băncile joase.
Destul ! Asta nu e de-ajuns ! Oare n-ați
Auzit că s-a aflat
Cum e împletită și aruncată această plasă de oameni ?
Pretutindeni, chiar în orașele sutelor de caturi,
Peste mările brăzdate de vapoare încărcate cu oameni,
Pînă în satele îndepărtate, s-a dat de veste
Că soarta omului este omul !
De aceea,
Vă cerem vouă, actori ai
Epocii noastre, epocă a preschimbărilor radicale și a mării stăpîniri
A toată firea, și a celei omenești,
Vă cerem să vă potriviți
Însfîșit vremii și să ne înfățișați
Lumea omenească așa precum este: operă a oamenilor și în stare a se
schimba.

Cam acestea-s vorbele ce vin dinspre bănci. Firește, nu toți acolo
Sînt de-acord cu ele. Cei mai mulți
Șed ghemuiți, cu umerii lăsați și cu frunțile brăzdate
Ca niște ogoare de piatră mereu în van arate.
Sleiți
De necontenitele cazne de zi de zi, ei așteaptă
Cu nesaț
Tocmai ceea ce nu pot suferi ceilalți: un masaj, cumva,
Al spiritelor lor moleșite. Ceva, ca ascuțirea
Unor nervi tociți. O aventură de doi bani, niște mîini magice
Să-i apuce,
Să-i răpească din lumea în care-s zvirlîți
Și care nu se lasă stăpînită.
Căroră dintre spectatorii voștri urmează
Să le dați așadar ascultare ? Eu vă propun:
Celor nemulțumiți.

Bine, dar cum
Să ajungi la asta ? Cum
Să realizezi imaginea acestei conviețuiri a oamenilor, așa fel încît
Să fie înțeleasă, sesizabilă ? Cum
Să nu te arăți doar pe tine, iar pe alții
Nu doar cum se comportă cînd
Cad în plasă ? Cum
Să arăți, adică, felul cum e împletită și aruncată plasa destinului,
De oameni împletită și aruncată ?
Cel dintîi lucru, ce-l
Aveți de învățat, este arta de a observa.
Tu, actorule,
Înainte oricăror altor arte, trebuie
Să stăpînești arta de a observa.

În fond, important nu este cum arăți tu, ci
Ceea ce ai văzut și ceea ce înfățișezi. Vrednic de știut
Este ceea ce știi.
Lumea va privi la tine ca să observe
Cît de bine ai știut tu să observi.

Herbert Sandberg : schiță
la „Mutter Courage“

Nu dobîndește însă cunoașterea oamenilor
Cel ce se observă numai pe sine. Prea multe
Își tăinuiește chiar el sie însuși. Și nimeni nu-i pare
Mai mintos decît el însuși.

Așadar, instruirea voastră cată a începe
Printre oamenii vii. Prima voastră școală
Fie-vă locul de muncă, locuința voastră, cartierul vostru.
Fie-vă strada, metroul, magazinul. Luați seama la
Toți cei din jur. Cătați la străini ca și cum i-ați cunoaște,
La cunoscuți, ca și cum vi-ar fi străini.

Iată-l pe cel ce-și plătește dările; nu seamănă cu oricare
Altul care-și plătește dările, chiar dacă
Oricare și le plătește fără plăcere. Ba nici măcar
Cu sine însuși nu seamănă întotdeauna în treaba asta.
Iar cel ce le percepe:

E în adevăr altfel decît cel ce-și plătește impozitele ?
Nu numai că și el își plătește impozitele, dar are
Și multe alte asemenea cu cel pe care-l strîmtoarează.
Și femeia de colo:

Parcă nu vorbea totdeauna așa răstit, parcă
Nu vorbește oricui așa răstit. Și nici cea de colo
Nu-i cu oricine drăguță. Și clientul acela plin de el,
Este oare numai plin de el ? Nu este cumva și cuprins de teamă ?
Dar femeia aceea descurajată, cea cu copilul desculț ?
Nu cumva s-au cucerit împărătii cu rămășițele curajului ei ?
Priviți, e iarăși însărcinată ! Și văzut-ați la bolnavul acela
Ce privire avea cînd a aflat că nu se va mai însănătoși ?
Că s-ar face însă bine dacă
N-ar mai fi nevoit să muncească ? Acum stă și răsfoiește,
Ia-n priviți,

În acest rest al zilelor lui, cartea în care se poate citi
Cum din lumea asta s-ar putea face o stea locuibilă.
Și nici imaginile pe pînză și din gazetă să nu le uitați !
Priviți-i vorbind și umblînd pe stăpînitorii
Care țin firele destinului vostru în albe și crunte miini.
Asemenea mutre priviți-le cu de-amănuntul. Și acum
Închipuiți-vă cele ce se petrec în jurul vostru, toate aceste bătălii,
Ca pe niște imagini ale unor evenimente istorice.
Căci așa urmează să le reprezentați, mai pe urmă, pe scenă:
Lupta pentru un loc de muncă, schimburile dulci și amare de cuvinte
Între bărbat și nevăstă, dezbaterile despre cărți,
Renunțarea și răzvrătirea, încercările și prăbușirile,
Le veți înfățișa, mai apoi, pe scenă ca pe niște evenimente istorice.
(Puteți socoti, o asemenea imagine, chiar ceea ce se-ntîmplă

Aici, în clipa asta, la noi: cum priebeagul scriitor de piese
Vă introduce în
Arta de a observa.)

Ca să observi

Trebuie să înveți a compara. Ca să compari

Trebuie mai înainte să fi și observat. Prin observare

la naștere cunoașterea; atît numai că observării îi este neapărat trebuin-
cioasă

Cunoașterea. Ci :

Rău observă acela ce nu știe ce să facă

Cu ceea ce a observat. Cu ochi mai ager îmbrățișează

Pomicultorul un măr, decît cel ce se plimbă.

Nimeni însă nu-l vede pe om cu adevărat, dacă nu știe că

Omul este destinul omului.

Arta de a observa,

Aplicată la oameni, este doar o ramură a

Artei de a trata pe om. Datoria voastră, actori,

Este

Să fiți cercetători și învățători în arta de a trata pe oameni.

Cunoscîndu-le firea și arătîndu-le-o, îi învățați

Cum să se poarte între dinșii. Li învățați marea artă a

Conviețuirii.

Dar parcă vă aud întrebînd: cum am putea noi,

Cei călcați în picioare și hăituiți, uzați pînă la sleire și obijduiți,

Ținuți în neștiință, trăind în nesiguranță,

Să luăm atitudinea impozantă a cercetătorilor și pionierilor

Care explorează un ținut străin pentru a-l exploata și pentru a și-l

Supune ? Am fost totdeauna doar

Obiect de tirguală al altora, al celor mai fericiți. Cum să ajungem
Noi,

Din pomi, de cînd e lumea purtători de roade, noi înșine grădinari ?

Tocmai aceasta

Îmi pare a fi arta pe care trebuie să vi-o însușiți

Voi, cei care

Sînteți, deopotrivă, actori și muncitori.

Nu poate fi peste puțință

Să înveți ceea ce aduce folos. Tocmai voi, în îndeletnicirile voastre zilnice,

Cultivați observarea. Vă e de folos

Să deosebiți slăbiciunile

Și atitudinile maistrului, să

Reflectați adînc la

Deprinderile și felul de a gîndi ale tovarășilor voștri.

Cum vreți să purtați lupta voastră de clasă

Fără a cunoaște oamenii? Vă văd

Pe voi toți, pe cei mai buni dintre voi, cum cu nesaț

Ați și pornit după cunoștințe,

După știința aceea care ascute observarea

Și care, la rîndu-i,

Duce mai departe la un spor de știință. Și iată,

Pe mulți dintre voi îi văd studiînd

Legile conviețuirii oamenilor, iar clasa voastră

Iat-o pregătită să-și înfrîngă greutățile

Și prin aceasta, să înfrîngă greutățile

Întregii omeniri. Încît voi,

Actori ai muncitorilor, puteți, învățînd și instruînd,

Să interveniți, cu creația voastră, în toate bătăliile

Dintre oamenii vremii noastre. Și așa,

Cu seriozitatea studiului și voia bună a cunoașterii,

Să ajutați a se face, din experiența luptei, bun obștesc, și

Din dreptate, pasiune.

(1934)

În românește de FLORIN TORNEA